

THỨ HẠNG MỘT SỐ TRƯỜNG ĐẠI HỌC Ở LIÊN BANG NGA

TS. PHẠM QUANG TIẾN
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam

Đặt vấn đề

Năm 2010, Bộ Giáo dục và Khoa học Liên bang Nga đưa ra bảng xếp hạng mới nhất cho các trường đại học của Liên bang Nga. Từ một hệ thống hơn 600 trường đại học được bao cấp hoàn toàn và có chế độ đào tạo chặt chẽ theo một định hướng có kế hoạch rõ ràng, hiện nay giáo dục đào tạo đại học ở Liên bang Nga chuyển sang một hệ thống mang đặc thù kinh tế thị trường với nhiều loại hình đào tạo đa dạng, đa ngành, với một hệ thống hơn 1.000 trường đại học và nếu tính cả phân hệ của chúng thì lên đến hơn 3.000 cơ sở. Bà Irina Bokova, Tổng Giám đốc UNESCO đã nói tại Diễn đàn Hội thảo giáo dục đại học¹: "Việc nâng tầm các hệ thống xếp hạng đang phản ánh những xu hướng vận động sâu sắc trong giáo dục đại học trên khắp thế giới. Bức tranh này đang thay đổi trước mắt chúng ta. Các tiêu chí đưa ra tập trung quá nhiều vào nghiên cứu, không chú ý đủ nhiều vào giảng dạy; chú ý quá nhiều vào số lượng hơn là những dữ liệu về chất lượng".

Bảng xếp hạng các trường đại học ở Liên bang Nga dựa theo các tiêu chí²: tỉ lệ (%) đội ngũ viện sĩ, giáo sư, tiến sĩ/số giảng viên và sinh viên; số lượng sinh viên của các loại hình đào tạo; số lượng sinh viên quốc tế; số lượng các bài báo nghiên cứu khoa học đăng trên tạp chí quốc tế; giải Nobel và Fields; tầm ảnh hưởng nghiên cứu của trường ra quốc tế; số năm hoạt động; quy mô thư viện, trang thiết bị học tập và cơ sở vật chất khác; số lượng và chất lượng các công trình nghiên cứu khoa học, ứng dụng, phát triển và chuyển giao công nghệ; hoạt động hợp tác, cạnh tranh trong nước và quốc tế để có những sinh viên giỏi nhất, những giảng viên có năng lực nhất; mối quan hệ chặt chẽ giữa nghiên cứu, giảng dạy và phục vụ cộng đồng ...

Có 164 trường đại học tham gia xếp hạng. Trong đó, Trường Đại học Tổng hợp Quốc Gia Mátxcova mang tên Lômônôxốp được coi là ngoại hạng, không trực thuộc Bộ Giáo dục và Khoa học Liên bang Nga, mà trực thuộc Chính phủ. Sau đây, bài viết sẽ giới thiệu về một số trường đại học của Liên bang Nga trong bảng xếp hạng.

1. Đại học Kỹ thuật Quốc Gia Mátxcova mang tên Bauman

Đại học Kỹ thuật Quốc Gia Mátxcova mang tên Bauman (địa chỉ website của trường là <http://www.bmstu.ru>) xếp thứ nhất bảng xếp hạng 2010. Đại học thành lập vào năm 1830, nơi đây là cái nôi đào tạo lên các nhà bác học, các tổng công trình sư, kĩ sư trưởng và kĩ sư nổi tiếng về kĩ thuật vũ trụ, hàng không, kĩ thuật quân sự, công nghiệp quốc phòng (tên lửa, máy bay chiến đấu, xe tăng, xe thiết giáp, lò phản ứng hạt nhân, siêu máy tính, vũ khí công nghệ cao) và các ngành công nghệ cao. Tất cả các sinh viên đang theo học tại trường được đào tạo theo phương pháp đặc thù của Liên bang Nga nổi tiếng thế giới đảm bảo sự phát triển toàn diện về mọi mặt cho mọi sinh viên với đội ngũ giảng viên giỏi và giàu kinh nghiệm. Nhà trường hiện có 22 viện sĩ, 13 thành viên là thông tấn viên thuộc nhiều viện hàn lâm khoa học khác nhau của Nga và hơn 200 tiến sĩ khoa học. Năm 1995, cùng với hai trường đại học khác của Nga (Mátxcova và Xanh-Pêtécbua), Đại học Kỹ thuật Quốc Gia Bauman được Tổng thống Nga trao tặng danh hiệu "Di sản văn hóa, khoa học" của Liên bang Nga. Hiệu trưởng hiện nay là: Tiến sĩ khoa học, Giáo sư, Viện sĩ Viện Hàn lâm Khoa học Nga I.B.Fedorov.

2. Đại học Công nghệ Quốc Gia Mátxcova mang tên Stankin

Đại học Công nghệ Quốc Gia Mátxcova mang tên Stankin (địa chỉ website: <http://www.stankin.ru>) xếp thứ 2 trong bảng xếp hạng 2010. Trường được thành lập vào năm 1930 với tên Đại học Máy và Dụng cụ kĩ thuật Mátxcova, đào tạo chuyên gia tay nghề cao để phục vụ cho lĩnh vực quan trọng hàng đầu thời bấy giờ - công nghiệp chế tạo máy móc kĩ thuật. Ngày nay, trường Stankin không chỉ là cơ sở đào tạo đại học, mà còn là tổ hợp đào tạo, nghiên cứu và sản xuất, bao gồm một trường đại học của Viện Hàn lâm Khoa học Liên bang Nga và nhiều trung tâm khoa học, đào tạo và sản xuất khác. Đây là một trong những cơ sở đào tạo đầu tiên của Nga có chương trình đào tạo đa cấp. Hệ đại học chính quy học 4 năm. Hệ chuyên gia học 5 năm rưỡi và hệ thạc sĩ học 6 năm. Đội ngũ giảng viên giàu kinh nghiệm của trường với chương trình đào tạo mang đậm tính khoa học bảo đảm chất lượng đào tạo tầm cỡ quốc tế cho sinh viên.

¹ Hội thảo khoa học quốc tế: Giáo dục đại học: Hiện tại và tương lai, 9/2011

² Theo UNESCO, hiện nay có hơn 50 cách xếp hạng quốc gia, và có 10 cách xếp hạng toàn cầu chính.

Hiện nay, trường có khoảng 650 giảng viên và cộng tác viên khoa học, trong đó hơn 100 người có học vị tiến sĩ và học hàm giáo sư. Nhiều người trước đây đã từng học ở trường Stankin đã từng được tặng thưởng những danh hiệu cao quý, để cử nhiều giải thưởng khác nhau. Trường Stankin có hơn 6.000 sinh viên, 502 nghiên cứu sinh phó tiến sĩ và 21 nghiên cứu sinh tiến sĩ. Với những gì trường đã và đang có, trường là cơ sở đầu não trong tổ chức các cơ sở đào tạo trong ngành công nghệ, thiết bị, chế tạo máy và tự động hóa (tổ chức này bao gồm 120 trường đại học của Nga và những nước láng giềng). Trường Stankin có quan hệ mật thiết, lâu dài ngày càng phát triển với các trường đại học của Áo, Brazil, Hungary, Đức, Italia, Trung Quốc, Mĩ, Hàn Quốc và một số nước khác. Hiện nay, trường có 8 khoa, 2 đại học và 8 trung tâm nghiên cứu - đào tạo.

3. Đại học Bách Khoa Tomsk

Đại học Bách Khoa Tomsk (địa chỉ website: <http://www.tpu.ru>) xếp thứ 5 trong bảng xếp hạng 2010. Trường Đại học Bách khoa Tomsk là một trong những trường đứng đầu trong lĩnh vực kĩ thuật và công nghệ. Đây là một trường đại học được thành lập đầu tiên trong lĩnh vực đào tạo kĩ thuật tại miền Đông nước Nga vào năm 1896. Thời đó, trường mang tên Hoàng Đế Nikolai II và chỉ có 4 khoa. Hiện nay, tại Trường Đại học Bách khoa Tomsk có 22.365 sinh viên học theo 25 chương trình đào tạo cử nhân, 22 chương trình đào tạo thạc sĩ và 86 chương trình đào tạo chuyên gia. Trong lịch sử 108 năm tồn tại, trường này đã đào tạo 130.000 chuyên gia, trong số đó hơn 500 người đã trở thành viện sĩ viện hàn lâm và nhận được nhiều giải thưởng uy tín nhất của nước Nga. Ngày nay, Trường Đại học Bách khoa Tomsk gồm có 8 học viện, 10 khoa, 3 viện nghiên cứu khoa học. Trường này còn soạn thảo và thực hiện 8 chương trình đào tạo chuyên gia bằng tiếng Anh. Ngoài ra, trường còn có Trung tâm nghiên cứu khoa học các công nghệ tiềm năng và mới lạ vùng Sibiri; Trung tâm đào tạo khoa học công nghệ tiết kiệm tài nguyên của khu vực; Thư viện khoa học kĩ thuật; Trung tâm thông tin phân tích; Nhà xuất bản; Viện bảo tàng; Trạm thể thao bổ dưỡng sức khỏe; Nhà nghỉ dưỡng; Trung tâm Nga - Mĩ; Trung tâm Nga - Đức; Trung tâm Nga - Pháp; Trung tâm Châu Á Thái Bình Dương; Trung tâm Đào tạo quốc tế; Trung tâm của Trường Đại học Heriot-Watt University (Hoa Kì) về đào tạo các chuyên gia trong ngành dầu khí; Trung tâm Trung Á về đào tạo kĩ sư. Tập thể giáo viên của Trường Đại học Bách khoa Tomsk có 2900 giảng viên, trong đó 10% là tiến sĩ và 45% là phó tiến sĩ. Các nhà khoa học của Trường Tomsk đã từng sáng tạo rất nhiều công nghệ tiên tiến và độc quyền, đóng góp rất lớn vào việc phát triển ngành vật

lí hạt nhân, tin học, điện tử và vi điện tử, hoá học, tạo máy học và địa chất học.

Theo sự đánh giá xếp loại chính thức, trường đứng ở vị trí thứ 4 trong các trường đại học kĩ thuật và công nghệ của Liên bang Nga. Trong một thời gian hơn một thế kỉ, trường đã trở thành một trung tâm giáo dục đào tạo và nghiên cứu khoa học lớn, nổi tiếng không những ở Liên bang Nga và các nước SNG mà còn ở các nước ngoài. Trường đang tích cực hợp tác với các trường đại học của Mĩ, Anh, Đức, Pháp, Nhật Bản, Hàn Quốc, Trung Quốc, Việt Nam (có quan hệ hợp tác với Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội) v.v. Trường luôn luôn kết hợp các truyền thống và kinh nghiệm lâu đời với tiếp cận hiện đại để cho việc đào tạo có hiệu quả cao. Lần đầu tiên ở Nga, Trường Đại học Bách Khoa Tomsk được cấp chứng chỉ của Trung tâm quốc tế về tiêu chuẩn trong ngành giáo dục và đào tạo của Mĩ (Global Alliance for Transnational Education-GATE). Chất lượng đào tạo của trường được kiểm tra và cấp chứng chỉ của Tổ Chức đảm bảo chất lượng National Quality Assurance (NQA, UK) của Vương Quốc Anh. Nhờ có chất lượng đào tạo và kết quả nghiên cứu khoa học cao như thế, Trường Đại học Bách Khoa Tomsk được phép tham gia vào nhiều dự án quốc tế như. Để đáp ứng các nhu cầu của sinh viên nước ngoài, trường thành lập Viện Đào tạo quốc tế. Viện này có một toà nhà mới, có đầy đủ trang thiết bị hiện đại, đáp ứng tiêu chuẩn quốc tế. Theo yêu cầu của sinh viên nước ngoài, thì việc giảng dạy có thể bằng tiếng Nga, hoặc tiếng Anh.

4. Đại học Xây dựng Quốc Gia Mátxcova

Đại học Xây dựng Quốc Gia Mátxcova - MGSU xếp thứ 44 trong bảng xếp hạng 2010. Đây là một trong những trường đại học kĩ thuật lớn nhất nước Nga. Trường có bề dày lịch sử lâu đời. Vào năm 1921, ở Nga có 28 trường đại học mới ra đời, trong số đó có Trường Đại học kĩ sư xây dựng Mátxcova - MISI (tên cũ của MGSU). Từ năm 1930 - 1940, MISI được hình thành bởi đội ngũ giáo sư hùng hậu, nổi tiếng rộng khắp, được các cơ sở khoa học công nhận, có những cống hiến to lớn trong việc phát triển khoa học, kĩ thuật, công nghệ xây dựng. Những nhà khoa học kiệt xuất như N.S. Streletsky; V.Z.Vlasov; I.M.Rabinovich; L.A.Serk; V.G.Skramtaev, P.L.Pasternak; M.M.Grishin; N.A.Tsytoich; E.F.Stramentov; F.F.Gubin; N.G.Dombrovsky; A.V. Volzhensky; N.N.Abramov; P.N.Kamenev và nhiều nhà khoa học khác đã giữ vai trò đứng đầu các trung tâm nghiên cứu khoa học. Ngày nay, MGSU là trung tâm văn hóa, giáo dục, khoa học lớn của Nga, là trường đại học hàng đầu trong Liên hiệp các trường đại học xây dựng quốc tế.

Trường có 13 khoa: Xây dựng dân dụng công nghiệp; Xây dựng công trình thuỷ; Quy hoạch và quản lí đô thị; Vật liệu xây dựng; Nhiệt năng xây dựng; Cấp thoát nước; Cơ khí và tự động hoá xây dựng; Điều hoà và thông gió; Kinh tế xây dựng; Tổ chức và điều hành xây dựng; Khoa Đại cương; Xã hội; Đào tạo dự bị (dành cho sinh viên nước ngoài); cơ sở 2 của Khoa Xây dựng dân dụng và công nghiệp (nằm ở ngoại ô Matxcova). Trường có hơn 3.000 giảng viên, cộng tác viên khoa học, chuyên gia, trong số đó có hơn 800 giáo sư, phó giáo sư, tiến sĩ và phó tiến sĩ. Nhiều giáo sư đầu ngành của trường hiện đang là thành viên của Viện Thông tấn - Viện Hàn lâm Khoa học Nga, Viện Khoa học Kiến trúc Nga, Viện Khoa học Xây dựng Nga, Viện Hàn lâm Khoa học Quốc Tế và các viện khoa học chuyên ngành khác v.v. Phương hướng hoạt động của trường là đào tạo những kĩ sư lành nghề, có chuyên môn cao trong lĩnh vực xây dựng. Trong hơn 80 năm lịch sử của mình trường đã đào tạo ra hơn 90.000 kĩ sư xây dựng, trong số đó có hơn 3.000 là các sinh viên nước ngoài đến từ 95 nước trên thế giới, đào tạo cho hơn 3.000 phó tiến sĩ, và hơn 300 tiến sĩ khoa học. Năm 2010, trường có hơn 10.000 sinh viên, và hơn 500 nghiên cứu sinh. Vào những năm gần đây, có nhiều chuyên ngành được mở thêm ở trường. Ví dụ như ngành Thiết kế nhà với danh hiệu nghề nghiệp là kĩ sư - kiến trúc sư, ngành giám định và điều hành bất động sản. Đặc biệt, chuyên ngành Xây dựng dân dụng và công nghiệp, Xây dựng công trình thuỷ được sự uỷ nhiệm của Liên hiệp các trường đại học xây dựng quốc tế, sinh viên sau khi tốt nghiệp 2 ngành trên có thể nhận chứng chỉ và bằng cấp quốc tế tương đương với bậc học thạc sĩ ở các trường đại học Châu Âu. Những nhà khoa học, nhà chuyên môn của trường tham gia xây dựng, tái tạo, phục chế những công trình xây dựng lớn không những ở Liên bang Nga mà còn ở nước ngoài. Trường có quan hệ quốc tế một cách sâu rộng. Nhiều sinh viên của trường tiến hành những buổi thực tập ở nước ngoài. Vào những năm gần đây, trường có sự trao đổi sinh viên với các trường đại học nước ngoài (như Pháp, Đức, Phần Lan).

5. Đại học Quốc Gia Mátxcova mang tên Lômônôxốp

Đại học Quốc Gia Mátxcova mang tên Lômônôxốp (địa chỉ website là <http://www.msu.ru>) xếp ngoại hạng 2010. Đây là trường đại học lớn nhất và được coi là lâu đời nhất của Liên bang Nga; một trong những trung tâm truyền bá khoa học lớn của thế giới. Theo sáng kiến của nhà bác học Lômônôxốp, năm 1755, nữ hoàng Êlizavêta Pêtôrôpna đã ban hành Sắc lệnh thành lập trường. Lúc mới thành lập, trường

có 3 khoa: Triết học, Luật học, Y học. Hiện nay, trường có 29 khoa, 15 viện nghiên cứu khoa học, 4 bảo tàng, thư viện với 9 triệu xuất bản phẩm, hàng trăm phòng thí nghiệm khoa học trang bị hiện đại. Trong trường có đầy đủ: công viên khoa học, vườn thực vật, nhà xuất bản, xưởng in... Trường đào tạo sinh viên theo hàng chục chuyên ngành như Vật lí học, Toán học, Hoá học, Sinh học, Địa chất học, Ngữ văn học, Sử học, Luật học...; đào tạo nghiên cứu sinh, bồi dưỡng chuyên môn cho giảng viên đại học. Trường đã đào tạo hơn 11.000 chuyên gia cao cấp cho 150 nước, trong đó có hàng nghìn chuyên gia Việt Nam. Hàng nghìn học sinh của trường hiện nay đang giữ cương vị chủ chốt ở nhiều nước. Năm 1992, trường được hưởng quy chế trường đại học tự quản của Liên bang Nga. Đã có 11 giáo sư và cựu sinh viên của trường đoạt giải thưởng Nobel. Tính đến năm 2010, trường đại học có 29 khoa và 15 trung tâm nghiên cứu.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Quang Tiến, *Giáo dục ở Liên bang Nga những năm cuối thế kỉ XX đầu thế kỉ XXI*, Kỷ yếu Hội thảo kỉ niệm 60 năm ngành Sư phạm Việt Nam, Bộ Giáo dục và Đào tạo, 10/2006.
2. Phạm Quang Tiến - Nguyễn Thị Hôi, *Thực trạng và một số giải pháp đổi mới căn bản giáo dục đại học Việt Nam trong hội nhập quốc tế*, Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc tế: Giáo dục đại học: Hiện tại và tương lai, 9/2011.
3. Phạm Quang Tiến, *Cải cách hệ thống giáo dục ở Liên bang Nga*, Tạp chí Dạy và Học ngày nay, 8/2009.
4. Phạm Quang Tiến, *Kazan- trung tâm giáo dục đại học đứng hàng thứ 3 của Liên bang Nga*, Tạp chí Dạy và Học ngày nay, 12/2009.
5. Các trang web: <http://www.bmstu.ru>; <http://www.stankin.ru>; <http://www.tpu.ru>; <http://www.msu.ru>; <http://www.nuocnga.net>; <http://www.mekongnet.ru>; <http://www.universityworldnews.com>.

SUMMARY

In 2010, Ministry of Education and Science of the Russian Federation issued a ranking of universities in the Russian Federation. This article introduces the ranking of several universities in the Russian Federation within the abovementioned ranking, i.e., The Bauman Moscow State Technical University; Moscow State Technological University "Stankin"; Tomsk Polytechnic University (TPU); Moscow State Construction University; Lomonosov Moscow State University. Within the article, the author has also presented a brief introduction of the history of establishment, fields of study and key achievements...for the respective university.